

УДК 351.713

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ

Автор: *Чушко К.О., канд. юрид. наук, старший викладач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування, старший лейтенант поліції, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків*

Виходячи зі змісту поняття, призначення та завдання Національної гвардії України (НГ України) [1], її правоохоронні функції становлять основу діяльності останньої, не дивлячись на статус НГ України як військового формування.

Зокрема, до сфери компетенції щодо підтримання публічної безпеки і порядку¹, можна віднести такі окреслені законом функції НГ України: охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян; участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян; участь у припиненні масових заворушень (п.п. 2, 3, 11 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [1]). Більше того, НГ України відповідно до покладених на неї законом завдань та функцій зобов'язана, зокрема: брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів; вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення; протидіяти масовим заворушенням (п.п. 2, 3, 10, 17 ч. 1 ст. 12 [1]).

¹ У межах даної публікації ми не торкаємось питання дискусії стосовно змісту та правил вживання термінів «громадський порядок» і «громадська безпека» та відповідно «публічний порядок» і «публічна безпека», а використовуємо їх у якості взаємозамінних понять, слідуючи змісту та правилам їх вживання (використання) відповідно до положень конкретних нормативно-правових актів. В свою чергу авторська наукова позиція з цього приводу викладена нами у монографії «Адміністративно-правова кваліфікація правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки» (С. 43-44)

Описані законодавчі положення втілюються у практичну діяльність завдяки встановленню на відомчому рівні (наказ МВС України від 10.08.2016 № 773 [2]) механізму організації взаємодії НГ України та Національної поліції (НП) у сфері забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, а саме взаємодія між НГ України та НП здійснюється в межах, визначених законодавством шляхом: 1) спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; 2) забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; 3) проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць [2].

В свою чергу, аналіз нормативно-правових положень залучення військовослужбовців військових частин (підрозділів) НГ України до підтримання публічної безпеки і порядку, дає підстави стверджувати, що останні можуть бути охарактеризовані низкою проблем, серед яких наступні.

1. Згідно п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» військовослужбовці НГ України у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку мають право здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [3]. Виходячи з того, що ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України» у п.п. 1-13 ч. 1 закріплено загальний перелік прав НГ України (у тому числі ті з них, що мають бланкетний характер), виходить, що усі інші права НГ України (тобто окрім п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію України») мають застосовуватися при реалізації відмінних від забезпечення публічної безпеки і порядку сферах (напрямах діяльності). Так, поліцейський захід являє собою дію або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи

людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень [3].

На противагу викладеному маємо констатувати, що положення п.п. 2, 3, 4, 7 ст. 13 та ст.ст. 15-18 Закону України «Про Національну гвардію України» фактично дублюють за змістом підстави застосування поліцейських заходів, що цілком дозволяє користуватися відповідними правами при забезпеченні публічної безпеки і порядку.

Крім того, положення Закону України «Про Національну гвардію України» та «Про Національну поліцію» що стосуються реалізації «прав» та «поліцейських заходів» відповідно відрізняються як за техніко-юридичним змістом, так і за логічною послідовністю викладення інформації тощо. Як приклад можемо описати наступне.

Одним із примусових поліцейських заходів є фізичний вплив (сила) (ст.ст. 42, 44 Закону України «Про Національну поліцію»). В свою чергу військовослужбовці НГ України мають право на застосування заходів фізичного впливу (ст. 16 Закону України «Про Національну гвардію України»). Більше того, п. 7 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну гвардію» передбачає, що останні застосовуються на підставах, передбачених цим та іншими законами.

Законом України «Про Національну поліцію» передбачено вичерпний перелік спеціальних засобів, конкретний перелік підстав та правил застосування кожного з них. Натомість для військовослужбовців НГ України на законодавчому рівні визначено лише перелік підстав реалізації усіх спеціальних засобів, а їх Перелік та правила застосування встановлено Кабінетом Міністрів України постановою від 20.12.2017 № 1024 [4].

2. Правила реалізації поліцейського заходу «обмеження пересування особи» (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію») викладені у якості бланкетної норми з наступним формулюванням: «поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та

Кодексом України про адміністративні правопорушення ... ». Натомість статтею 262 КУпАП [5] передбачено конкретних суб'єктів, які уповноважені застосовувати адміністративне затримання. Проте НГ України до таких органів не віднесено. Відповідно реалізація військовослужбовцями НГ України відповідного заходу навіть за участі поліцейських (наприклад, шляхом застосування фізичної сили чи спеціального засобу), може бути об'єктом розгляду на предмет законності таких дій, що аж ніяк не може сприяти підвищенню ефективності забезпечення публічної безпеки і порядку.

3. Одним із аспектів реформування органів внутрішніх справ України була необхідність забезпечення належного рівня ідентифікації представників правоохоронних органів під час реалізації ними своїх повноважень. У результаті на однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона. В свою чергу аналогічних вимог по відношенню до військовослужбовців НГ України законодавством не передбачено.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що проблеми забезпечення публічної безпеки і порядку НГ України мають нормативно-правовий та організаційний характер, шляхи вирішення яких становлять перспективний напрям наукових пошуків.

Література:

1. Про Національну гвардію України : закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. ст. 594

2. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : наказ МВС України від 10.08.2016. *Офіційний вісник України*. № 773. 2016 р., № 77, стор. 103

3. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015ю № 40-41. ст. 379

4. Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 № 1024. *Офіційний вісник України*. 2018. № 3. ст. 30

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. ст. 1122.